

Avtorja v tem delu nakažeta niti ne tako skriti paradoks, ki prežema moralno vzgojo, saj vsebuje zahtevo, da bi si učenci »nekako prisvojili« moralne vrednote in razvili »privrženost /tem vrednotam/ v praksi«. ¹⁹ Kakorkoli že poimenujemo to »prisvojitve« – pri nas mnogi udeleženci debat o vzgoji zagovarjajo »ponotranjenje« vrednot – je jasno, da je moralna vzgoja v tem pogledu v zagati. Če lahko pri izobraževalnih predmetih bolj ali manj vemo, kako je mogoče učence česa naučiti in tudi izmeriti učinek poučevanja, pa pri moralni vzgoji, glede na zaželeni rezultat, to praktično ni mogoče. Zgodovinske izkušnje celo kažejo, da je učinek lahko povsem nasproten od načrtovanega ali zaželenega. Z določenimi pridržki bi v freudovski perspektivi lahko rekli, da je prav upor posameznikov ali nima tudi kar mladih generacij proti prevladujoči morali, torej zavračanje njenih imperativov bodisi v obliki definicij dobrega bodisi v obliki prepovedi, izvir sprememb v načinih življenja, v odnosih med spoloma, v splošnem odnosu do družbenih ustanov itn.

Šinkovec v prikazu »modela ignacijske pedagogike« označi točko, v kateri se »učenec odloči resnico vzeti za svojo in se odpre vsemu, v kar ga ta vodi. Ta proces imenujemo interiorizacija ali ponotranjenje. Učenec ponotranja vrednote in drže.« ²⁰ Če pustimo ob strani vprašljivost pojma »ponotranjenja« in kaj vse bi ta pojem impliciral kot izraz namere po okupaciji učenčeve notranjosti, pa je očitno, da si avtor postavlja paradokso zahtevo in se namesto razdelave problema kar »odloči« verjeti, da se »učenec odloči« ... Skratka: tako v tem kot v večini drugih podobnih primerov, vključno z durkheimovsko paradigmo, se srečamo z reševanjem nerešljive zahteve, razen če ne zagovarjamo odprtega prakticiranja indoktrinacije in discipliniranja učencev. S kakšno učno strategijo je mogoče učenca pripraviti k »ponotranjenju« ravno tistih vrednot, ki naj bi ga proizvedle v moralno osebnost po meri, ki jo postavi npr. vzgojno-izobraževalna politika? ²¹ Pri vsem tem pa še nismo niti načeli vseh vprašanj, ki izvirajo iz kompleksa tako imenovanega skritega kurikuluma ter vseh

¹⁹ N. d., 25.

²⁰ Silvo Šinkovec, Kontekst načrtovanja etične vzgoje, v: *Etična vzgoja*, ur. Angelca Žerovnik, Ljubljana 1997, 52.

²¹ V postmodernem času so te politike postale po svoje tudi subtilne, saj učitelje »zasušnijo v model svobode«. Prav na področju moralne vzgoje je opazna zahteva po poudarjenem prakticiranju avtonomije na ravni šol. Ta razširjena praksa osupljivo zrcali Deleuzovo slutnjo o vlogi svobode v »družbi kontrole«, ki naj bi se uresničevala s tem, da se individualnost (kot nekaj nedeljivega) spreminja v »dividualnost« (torej nekaj deljivega). Posameznik v tem (nastajajočem) sistemu avtonomno izbira in menjuje identitete in s tem podpira sistem dominacije, ne da bi sistem sam generalal potrebo po zatiranju. (G. Deleuze, *Pourparlers*, Pariz 1990, 243) Da gre »samo« za filozofsko znanstveno fantastiko pa spriči lucidnosti pokojnega Deleuza ni prav lahko zatrditi.